

O ERGATİS GAZETESİ VE TÜRKİYE SOSYALİST MERKEZİ

STEF O BENLİSOT

Osmanlı işçi hareketi ve örgütlülüğü üzerine çalışmaların karşılaştığı hiç şüphesiz en önemli engellerden birisi, Osmanlı işçi sınıfının çok dinli, çok uluslu ve çok dilli karakteridir. Bu özellik araştırmacıların önüne birisi büyük ölçüde ideolojik, diğeryse pratik iki büyük engel çıkarır. Birinci engel, zihinsel formasyonu kaçınılmaz biçimde ulus devletler çağının kabulleriyle şekillenen araştırmacının Osmanlı işçi sınıfı tarihini Osmanlı bakiyesi modern ulus devletler sınıf tarihinin bir ön aşaması olarak kavraması ve sınıfın çok dinli/uluslu/dilli karakterini çoğunlukla es geçerek geriye doğru “ulusal” bir işçi sınıfı tarihi yazmaya soyunmasıdır. Birincisiyle bağlantılı ikinci engelse, bu çoğul işçi sınıfı tarihinin araştırılmasında dilsel çeşitliliğin pratik bir bariyer olarak dikilmesidir. Elbette son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalar, bu konudaki eksikliklerin giderilmesinde önemli adımlar atılmasına yol açmıştır. Elinizdeki çalışma bu bağlamda II. Meşrutiyet İstanbul’unda özgün bir işçi sınıfı örgütlenmesi çabası yürüten Türkiye Sosyalist Merkezi’ni, asıl olarak da Haziran 1910’da yayımlamaya başladığı on beş günlük gazetesi *O Ergatis*’in (O Εργάτης - Irgat) sayılarına başvurarak incelemeyi hedefliyor.

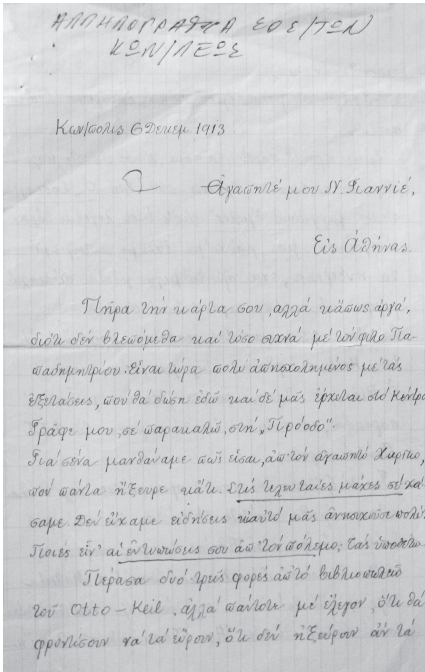
Türkiye Sosyalist Merkezi (TSM) ve *O Ergatis* gazetesi hakkında bilgilerimiz oldukça sınırlı. Yunan işçi hareketinin tarihine ilişkin klasikleşmiş çalışmasında Yanis Kordatos, Mayıs 1909’da İstanbul’da Nikos Giannios’un Stephanos Papadopoulos ve Zacharias Vezestenis ile birlikte Sosyalist Merkez’i kurduğunu, aynı grubun Haziran 1910’da *O Ergatis* gazetesini yayımlamaya başladığını aktarır. İstanbul’da işçi hareketinin oluşum aşamasında olmasına rağmen Merkez’in önemli bir faaliyete kavuştuğunu vurgulayan Kordatos, grubun bilhassa İstanbul’daki Yunan öğretmenler arasında da yankı bulduğuna işaret eder. Kordatos’a

göre grup, Bulgar sosyal demokratların “darlar” (*Tesnyak*) fraksiyonu¹ ve İstanbul’da bulunan Bulgar sosyalistleriyle işbirliği yapmıştır.² Selânik İşçi Federasyonu’nun lideri Avram Benaroya’ya göre bu dönemde İstanbul’da bulunan bir Bulgar sosyalist grubu, etrafında belli sayıda Yunan, Yahudi ve Türk toplamayı başarır. İşte bu gruptaki Yunanlar *O Ergatis*’i, Yahudiler gazetesinin Ladino versiyonunu, Türkler de *İştirak*’i yayımlarlar ve bu gazetelerin etrafında sosyalist bir kümelenme oluşur. Benaroya’ya göre “İstanbul Sosyalist Merkezi” daha çok Selânik Bulgar Sosyalist Merkezi’ne benzemekle birlikte, Federasyon ile daha yakın ilişkilere sahiptir.³ G. Haupt ve P. Dumont’un yayımladığı, II. Enternasyonal Bülteni’nde yer alan, H. Vezestenis imzalı bir rapordan grubun çalışmaları hakkında başka bilgilere de ulaşıyoruz. Raporda Meşrutiyet devriminden birkaç ay sonra sosyalist bir grubun “İstanbul’daki işçi sınıflarını eğitmek, sosyalist fikirleri yaymak, onları ekonomik ve siyasal dü-

-
- 1 Bulgar sosyal demokrasinin bölünmeleri ve “darlar”ın görüşleri için bkz. Lev Troçki, *Balkan Savaşları*, çev: Tansel Güney (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2009) s. 36-59; *The Balkan Socialist Tradition and the Balkan Federation, 1871-1915*, Revolutionary History, vol. 8, no 3, (Londra: Porcupine Press, 2003) s. 68-88; İbrahim Yalimov, “1876-1923 Döneminde Türkiye’de Bulgar Azınlığı ve Sosyalist Hareketin Gelişmesi”, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalizm ve Milliyetçilik*, der: M. Tunçay & E. J. Zürcher, çev: Mete Tunçay (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), s. 133-162.
 - 2 Yanis Kordatos, *Ιστορία του Ελληνικού Εργατικού Κινήματος* [Yunan İşçi Hareketinin Tarihi] (Atina: Ekdoseis Mpoukoumani, 1972), s. 172. George S. Harris de büyük ölçüde Kordatos’u tekrarlayarak İstanbul’da Mayıs 1909’da “İstanbul’daki işçi sınıflarını eğitmek” amacıyla Sosyalist Merkez’in kurulduğundan, sonrasında da Merkez’in lideri konumundaki N. Giannios’un *O Ergatis*’i yayımladığından bahseder. Bkz. George S. Harris, *Türkiye’de Komünizmin Kaynakları* (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1976), s. 26-27. Noutsos da “Sosyalist Merkez”in Bulgar “Dar Sosyalistleri”nin etkisinde kaldığını ifade eder. Bkz. Panayot Noutsos, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalist Hareketin Oluşmasında ve Gelişmesinde Rum Topluluğunun Rolü: 1876-1925”, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalizm ve Milliyetçilik*, der: M. Tunçay & E. J. Zürcher, çev: Mete Tunçay (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), s. 125-6.
 - 3 Avraam Benaroya, *Η Πρώτη Σταδιοδρομία του Ελληνικού Προλετεριάτου* [Yunan Proleteriyasının İlk Hareketi] (Atina: Ekdoseis Olkos, 1975), s. 60.

zende örgütlemek için sosyalist bir grup kurmayı” kararlaştırdığı, fakat hükümetin gerekli izni vermemesi üzerine grubun izinsiz olarak faaliyete başladığı belirtilir. Bu grup daha sonra *O Ergatis*’i çıkararak “işçilere çıkarlarını ve sosyalist ülküyü açıklayıp onları meslek sendikalarında örgütlenmeye çağırarak” daha geniş bir çevreye ulaşmaya başlar ve bu süreçte terziler sendikası ve şemsiye işçileri sendikaları örgütlenir.⁴ Bu döneme dair daha ayrıntılı bir resmi, yıllar sonra yoldaşı Nikos Giannios’a hitaben kaleme aldığı, Temmuz 1926 tarihli mektubunda Stephanos Papadopoulos verir. Papadopoulos’un aktarımı da grubun oluşumunda Bulgar dar sosyalistlerinin tesirini teyit etmektedir. Bulgar dar sosyalistlerine bağlı Makedonyalı sosyalistlerin haftalık *Rabotniçeski İşkra* (İşçi Kıvılcımı) gazetesinin İstanbul muhabirliğini yapan Papadopoulos, şehirde “sosyalist parti” adında bir grup oluşturmayı Bulgar dar sosyalistlerine mensup matbaacı Theodor Sivatsef ile kararlaştırdıklarını ve nizamnamesinin Bulgar sosyalistlerinin programlarının tarafından yapılmış çevirisi olduğunu aktarır. Bir süre sonra gruba Giannios ve Vezestenis de katılır. Bilhassa Paris’te filoloji okumuş Giannios’un katılımıyla gruba entelektüeller arasında da belli bir ilgi oluşur. Sivatsef gruba *İştirak* gazetesini yayımlayan Hüseyin Hilmi’yi de takdim eder. Hilmi’nin sosyalist pedagojisine ilişkin pek de olumlu görüşlere sahip olmayan Papadopoulos, onun kalmasında, grupta başka Türk bulunmamasından ötürü Sivatsef’in ısrar ettiğini anımsar. Sonrasındaysa eğitimini Rusya’da edinmiş Kırım kökenli Tatar Tevfik Nureddin’in gruba katılmasıyla durum değişir. Terzi işçileri

-
- 4 George Haupt & Paul Dumont, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyalist Hareketler*, çev: Tuğrul Altunkal (İstanbul: Gözlem Yayınları, 1977), s. 158. Meşrutiyetin hemen ardından aynı isimle İzmir’de de bir işçi gazetesi yayımlanmıştır. Ortak isimlerine rağmen gazeteler birçok önemli meselede farklı yaklaşımlara sahiptir. İzmir *Ergatis*’ini inceleyen Moroni’ye göre, bu gazete işçi ve işveren arasında uzlaşmaz çıkarlar bulunduğu inanmayıp bunlar arasında uyumu teşvik etmektedir ve topluma ilişkin korporatist denilebilecek bir görüşe sahiptir. Öte yandan, aşağıda ayrıntılarıyla göreceğimiz üzere, İstanbul *Ergatis*’i ise bu iki sınıf arasındaki ilişkiyi antagonistik bir biçimde kavrar. Dahası iki gazete arasında Rum millet seçkinlerine ya da Bulgarlara yönelik tutumlarda da derin ayrılıklar bulunmaktadır. İzmir *Ergatis*’i için bkz. Ileana Moroni, *O Ergatis, 1908-1909: Ottomanism, National Economy and Modernization in the Ottoman Empire* (İstanbul: Libra Yayınevi, 2010).

Stefanos Papadopoulos'un
Nikos Giannios'a 6 Aralık
1913 tarihli mektubu.

ve şemsiyeciler arasında ilk örgütlenme girişimlerini gerçekleştiren grup 1910 yılının ikinci yarısında *O Ergatis* gazetesini yayımlamaya başlar.⁵

O Ergatis

Yukarıda aktarıldığı üzere on beş günlük *O Ergatis* gazetesinin ilk sayısı Haziran 1910'da yayımlanır. Gazetenin sorumlu müdürü terzi işçisi Vasileios Koundouris'tir.⁶ Gazetenin ilk sayısı elimizde bulunma-

5 ΕΛΙΑ, Αρχείο Ν. Γιαννιού, Σχέσεις Με Σοσιαλιστικές Οργανώσεις – Κόμματα (Ι-Φ).

6 Gazetenin yazıhanesi Galata'da, Kasaplar Sokak 6 numarada yer almaktaydı. Fiyatı 10 para, yıllık yurtiçi abone bedeli 20 kuruş (işçiler için 10 kuruş), yurtdışı abone bedeliyse 6 franktı. Gazete dört sahifeden oluşmakta ve *Tharos* [Cesaret] matbaasında basılmaktaydı.

masına rağmen Nikos Giannios'un kişisel arşivindeki elyazısıyla yazılı, gazetenin ilk sayısında yayımlandığı belirtilen imzasız önsöz metni bize bir fikir verebilir. Anılan yazıda gazetenin herkes için çıkmadığı, işçiler ve işçi sendikalarına (εργατικά σωματεία) yönelik olduğu vurgulanır. Gazetenin amacının işçileri eğitmek, güçlerini göstermek ve sayıca çok olanların dünyaya nasıl egemen olup tüm dünyayı mutluluğa erdirmek kendilerinin de saadete erişebileceklerini göstermek olduğu vurgulanır. İşçilere, mevcut toplumun iyileştirilmesini, insanca bir yaşamı arzu eden ve bu özelemlerinin sosyal demokrat fikirlerde cisimleştiğini gören bağrılarından çıkmış tahsilli kuşağın etrafında toplanarak işçi sınıfının vaizleri (κατηχηταί) ve önderleri olmaları çağrısında bulunur. Böylelikle bu düşleri gerçekleştirebilecekler, insanca yaşam, çağdaş çalışma koşulları ve haklarını hayata geçirebileceklerdir.⁷

Gazetenin ilk dört sayısı “sosyalist gazete” (Φύλλο Σοσιαλιστικό) ibaresini taşıırken bu ibareye beşinci sayıda “Türkiye işçileri birleşin” (Εργάτες της Τουρκίας Ενωθήτε) sözü de eklenir. Altıncı sayıdan itibaren gazetenin altbaşlığı bir kez daha değişir ve bu sefer “Türkiye Sosyalist Merkezi organı” (Όργανο του Σοσιαλιστικού Κέντρου της Τουρκίας) ibaresi yer almaya başlar. Aynı sayının hemen başında yer alan bir duyuru bu değişimin bir rastlantı olmadığını gösterir. Bu duyuruda aynı fikirlerle sahip yeterli insanın toplandığını ve zamanla sosyalist bir merkez kurma düşüncesinin olgunlaştığından bahsedilerek çok sayıda toplantının ardından müşterek bir programın geliştirildiği ve hükümete sunulduğu bildirilir. Gazeteye göre “Türkiye Sosyalist Merkezi”nin (TSM) amacı “ülkemizde” sosyalizmin yaygınlaşmasını sağlamaktır. *Ergatis* kendisini bu çabanın bir aracı saydığını ifade ederek bundan sonra Merkez’in resmi organı olarak adlandırılacağını duyurur.⁸

Anlaşılan grubun Bulgar sosyalistlerle rabitaları İstanbul Rum toplumunun muhafazakâr kesimlerinde rahatsızlık yaratmıştır, zira gazeteye yönelik çeşitli ithamlarda bulunulur. Gazetenin “Bulgar hür masonlarıncası” yayımlandığına ilişkin bazı gazetelerin iddialarına *Ergatis*’in verdiği

7 ΕΛΙΑ, Αρχείο Ν. Γιαννιού, Σοσιαλιστικός Τύπος, 1^{ος} Φάκελος.

8 “Ο Εργάτης όργανο του σοσιαλιστικού κέντρου της Τουρκίας [Ο *Ergatis* Türkiye Sosyalist Merkezi’nin Organı]”, sayı 6, 05.09.1910.

yanıt, gazetenin yayımlanma nedenlerini vurgulaması açısından önemlidir. Makale *Ergatis*'in, Türkiye sosyalistlerini bir “enternasyonal sosyalist parti” kurma maksadıyla bir araya getirmek için yayınlandığını belirterek amacının bu partinin yayın organı olmak olduğunu altını çizer. Gazeteye göre kurulacak parti “enternasyonal” olmalıdır, zira Türkiye’de sosyalizm ancak bu surette kazanılabilecektir. Dolayısıyla gazete, bu birliktelikten “sosyalist oldukları sürece Türkleri, Bulgarları veya Yahudileri” dışlamadıklarını vurgular. Bununla birlikte, İstanbul’da çok daha kalabalık olduklarından topluluklarının üçte ikisinin Helenlerden oluştuğunu ve bunların bir yayın kurulu aracılığıyla gazeteyi idare ettiklerini de eklemeyi ihmal etmez. Herhangi bir ulusa ihanet etmek ya da yardım etmek gibi bir niyetleri yoktur, tersine sosyalizmin “ulusları kardeşleştirmek ve herkesi eşit kılmak” amacını taşıdığını vurgular.⁹ Merkez’in programını hükümete teslim etmesi vesilesiyle sosyalizm üzerine bir makale yayımlayan “muhafazakâr” *Neologos* [Yeni Söz] gazetesine verilen yanıttaysa yukarıdaki meseleye tekrar değinilir. *Neologos*’un sosyalizm tohumunun değişik halklardan oluşan Osmanlı şartlarında yeşeremeyeceği tespitiyle eleştirildiği yanıtta, tam aksine, Türkiye’de değişik halkların mevcudiyetinin sosyalizmin diğer yerlerdense burada tutmasına sebep olacağı vurgulanır.¹⁰

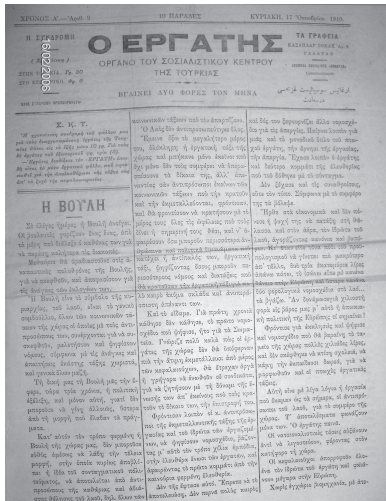
İşçilere yönelik bir gazete olarak *Ergatis* TSM’nin ilk yayın girişimiydi. Öte yandan Merkez, gerçek çıkarlarını idrak edebilmeleri için tüm işçilerin kendi dillerinde gazetelere sahip olmaları gerektiğini düşünmekteydi. Dolayısıyla *Ergatis*, gazetenin Türkçe ve Yahudice (εβραϊκή) edisyonlarını çıkarmayı amaçladıklarını ilan ederek tüm işçilere bu çabayı desteklemeleri ve işçi arkadaşları arasında Türkçe ve Yahudice yazılmış bir duyuruyu dağıtmalarını ister.¹¹ Gazete altıncı sayısında TSM’nin Türkçe yayın organı olacak bir gazete çıkarma kararı aldığını duyurur.¹² Öte yandan Ladino *El Laborador*’un ilk sayısı Ekim 1910’un ortalarında yayımlanır. Bu gazete Yunanca edisyonla aynı biçim ve içeriğe sahiptir. Gazeteye göre *El Laborador* Merkez’in program ve ilkelerine uygun

9 Το Φύλλο μας [Gazetemiz], sayı 4, 08.08.1910.

10 Πως νοιώθουν τον Σοσιαλισμό [Sosyalizmi nasıl anlıyorlar], sayı 6, 05.09.1910.

11 Αδελφοί εργάτες! [Kardeş işçiler!], sayı 8, 06.10.1910.

12 Το Σ.Κ.Τ [TSM], sayı 6, 05.09.1910.

O Ergatis gazetesinin iki nüshası.

olarak Saoul, Vitali ve Nureddin'den oluşan bir yayın kurulu tarafından çıkarılmaktaydı. *Ergatis*'e göre gazeteleri İstanbul'un Yahudi işçileri talep etmişler ve ilk sayısı da şemsiyeci ve terziler sendikalarının (Σωματείον Ομπρελατζήδων και ραπατάδων) ianeleriyle basılmıştı. *Ergatis* bu bilgileri verdikten sonra Rum işçilere, arkadaşları Yahudi işçilere gazeteleri ulaştırmalarını salık verir.¹³

Ergatis'in yayımlandığı dönem, yüz yıldan fazla bir geçmişi sahip Yunan ulusal dilinin hangi biçime bürüneceği, yani halkın konuştuğu sade Yunancanın bir versiyonu mu (*demotik*), yoksa Antik Yunancaya öykünen işlenmiş bir versiyonun (*katharevousa*) mu seçileceği hususunda süren tartışmanın hızla siyasallaştığı, muhtevasının değiştiği bir dönemdir. Bilhassa Trabzon doğumlu Yeorgios Skliros tarafından 1907'de yayımlanan

13 Το Εβραϊκό φύλλο του Κέντρου μας [Merkezimizin Yahudi nüshası], sayı 10, 31.10.1910. Avraam Benaroya anılarında Federasyon'un Selânik'te *Ergatis*'in hem Yunanca hem de Ladino ve Türkçe edisyonlarını işçilere dağıttığını aktarır. Benaroya, s. 60.

Toplumsal Meselemiz (*To Koινωνικόν μας ζήτημα*) adlı Marksist manifesto, “dil meselesini” ulusal süreklilik ve birliğin sağlanmasına ilişkin bir mesele olmaktan çıkarıp sınıf mücadelesi temeline yerleştirecektir. Dahası Skliros, sorunu akademik bir mesele olarak değil, “toplumsal sorunun” bir parçası olarak değerlendiriyor ve çözümün şimdiye kadar olduğu gibi egemen sınıfı ikna ederek yukarıdan reformlarla değil, işçiler ve geniş halk yığınları aracılığıyla olabileceğini savunuyordu. Skliros’un risalesi önemli yankı yaratacak, demotikçi bir dergi olan *Noumas*’ta 1907-1909 yılları arasında milliyetçi ve sol kanat demotikçiler arasında uzun tartışma ve saflaşmalara yol açacak, demotikçileri alt sınıflar arasında müttefikler aramaya sevk edecektir.¹⁴ İşte “dil sorunu”nun böylesi siyasal bir muhteva edindiği bir bağlamda *Ergatis* açık bir biçimde demotikçilerin safında yer almakta, bu husus gazetenin kimliğinin belirgin bir unsurunu oluşturmaktadır. Öyle ki Benaroya gazeteyi oluşturanları “sosyalist düşüncelerden etkilenen demotikçiler” olarak tasvir eder.¹⁵ Gazetenin önemli isimlerinden Giannios, daha önce İstanbul’daki demotikçilerin örgütü olan Demotik Uhuvveti’nin (*Αδερφάτο της Δημοτικής*) Kasım 1908’den itibaren yayımladığı haftalık *Laos* (Halk-Λαός) gazetesinin müdürlüğünü yapmıştı. Fakat yazılarında yaptığı sosyalizm vurgusu ve başka sosyalizan unsurları gazeteye davet etmesi uhuvvetin çoğunluğunu rahatsız edecek ve gazete Mayıs 1909’da kapanacaktır.¹⁶ Giannios ve etrafındaki sosyalist demotikçilerin anılan gazetenin kapanışından hemen sonra Papadopoulos’un etrafındaki kümelenmeyle daha yakın irtibat kurmuş olmaları pek muhtemeldir.

Ergatis ve TSM içerisinde sosyalist demotikçilerin azımsanamayacak bir varlığı bulunmaktadır.¹⁷ Özellikle grup içerisinde öğretmenlerin varlığı gazete ve TSM’nin bu yönünü pekiştirmiş olsa gerek. Gazetede kullanılan dil basit ve sade ve Avrupa dillerinden serbestçe kullanılan ke-

14 Konu hakkında bkz. Peter Mackridge, *Language and National Identity in Greece*, (Oxford: London 2010) 259-71. Ayrıca bkz. Δημοτικισμός και Κοινωνικό Πρόβλημα [Demotikçilik ve Sosyal Sorun], der: Rena Stavridi-Patrikiou (Atina: Estia 2000).

15 Benaroya, s. 60.

16 Rena Stavridi-Patrikiou, s. κε – κη.

17 Noutsos, agm, s. 126.

limelerle doludur. Gazeteye göre *malliaroi* (kılı/saçlı) ve *malliarismos*¹⁸ sosyalizmle yakından ilintili bir meseledir. *Ergatis*'e göre zenginler demotikçilere karşı çıkmakta, çünkü halkın cehalet içerisinde kalması işlerine gelmektedir. Halbuki *malliaroi* halkla Rumca (*ρωμαϊκά*) konuşarak onların gözlerini açmakta ve hangi “alçakların” kendilerini yönettiğini, soyduğunu ve alay ettiğini gösterdiklerini vurgulayarak demotikçi öğretmenleri İstanbul okullarından ayıklamaya yönelik girişimleri kınayacaktır.¹⁹

Türkiye'deki Siyasal Durum

Ergatis 1908 devriminin yarattığı umutların solmakta olduğu bir bağlamda yayın hayatına atılmıştır. Ülkedeki siyasal duruma ilişkin önemli bir analizi, gazetedeki makalelerinde N. Xenakis müstear ismini kullanan Giannios'un dördüncü sayıda yayımlanan makalesinde buluruz. Giannios makalesine anayasanın, işçilere hakları için mücadele etme hürriyeti sağladığı için çıkarlarıyla uyuştuğunu belirterek başlar. Bundan dolayı işçiler anayasayı istemeli ve sevmelidir. Fakat Giannios'a göre anayasa ve onunla birlikte de tüm Türkiye tehlikededir. Anayasanın yeniden tesisinden yeise kapılıp Türklerin anayasal rejime uygun olmadıklarını, bunun kaçınılmaz sonu engellemeyeceğini savunanların haklı çıkıp çıkmadığını sorar. Ona göre böylesi bir düşünce yanlıştır, “biz sosyalistler medenileşmeye muktedir olmayan insanların olduğuna iştirak etmeyiz”. “Biz sosyalistlere göre” diye devam eder, “tüm insanlar başlangıçta vahşiydiler ve daha sonra medenileştirler”. Giannios'a göre Türkler geri kalan insanlık

18 *Malliaros* terimi bu dönemde istihzai bir biçimde yazılarında aşırı demotik bir lisanı başvuran yazarlar için kullanılır. Fakat lisan meselesinin giderek siyasallaşmasıyla *malliarismos* (*μαλλιαρισμός*) bu anlamının yanında anarşizm, sosyalizm, ateizm ve masonluğu da ima eder hale bürünecektir.

19 Demotikçi yönelime sahip öğretmenleri okullardan temizlemeye dönük girişimler dönem dönem Patrikhane Merkez Eğitim Komitesi tarafından gerçekleştirilmekteydi. Patrikhanenin yirminci yüzyılın başlarında dil meselesiyle ilgili giderek sertleşen tutumuna dair bkz. Dimitris Stamatopoulos, “Τα όρια της ‘μέσης οδού’: Οικουμενικό Πατριαρχείο και Γλωσσικό Ζήτημα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα [‘Orta yol’ın sınırları: Ekümenik Patrikhane ve 20. yüzyıl başlarında dil sorunu]” (Atina: Ellinika Grammata 2007) cilt B, s. 288-300. Oι Μαλλιαροί [Saçlılar], sayı 10.

gibi yaratıldıkları için medenileşeceklerdir, fakat burada sorun bu sürecin ne kadar zaman alacağıdır. Osmanlı Rum münevverlerinin önemli bir kısmına özgü kültürel üstünlük argümanlarına sarılan Giannios'a göre Helenlerin medenileşmesi yüz yıl aldıysa, bu süre Türkler için daha uzun olacaktır. Fakat bu yorumunun hemen ardından anayasanın ilanıyla Türklerin medeni milletler arasına girmeye başladığını ekler ve bu durumun “dışarıdan” müdahaleler olmadıkça süreceğini ifade eder. Giannios “dışarıdan” ifadesinden kastının Avrupa ve Balkan devletleri olduğunu belirterek bunların son zamanlarda Türklerin evrimlerini tamamlamalarına izin vermeme eğiliminde olduklarını göstermeye başladıklarını vurgular. Örneğin Bulgaristan sosyalistlerinden Bulgaristan'ın yeniden çeteler (συμμορίες) oluşturmaya ve “Türkiye'nin ölümünü ummaya” başladığı malumatını aldıklarını ifade eder. Ona göre er ya da geç diğer Balkan devletleri de Bulgaristan'ı örnek alacaklardır. Öte yandan Avrupa ülkeleri de “ülkemizde” artık her şeyin tozpembe olduğuna inanmadıklarını gösterircesine Türkiye'ye güçlkle borç vermektedirler.²⁰

Yazısının devamında Giannios bütün dünyanın “yeni Türkiye”ye yönelik coşkusunun neden azaldığını sorar. Tüm ilericiler Jön Türk ihtilaliyle Şark sorununun çözüleceğini ve Avrupa'nın rahatlayacağını ummuşlardı. “Bundan ötürü Avrupa'daki liberal partiler ve her şeyden evvel sosyalistler Jön Türklerin reformcu çabalarını kutsal addetmişlerdi” ve bu çabayı durdurmaya yönelik her türlü hümitsiz dış müdahaleyi engelleyebilirlerdi. Giannios'a göre Avrupa'dan Bulgaristan'ın bu yeni tutumunu kınayan açıklamaların gelmemesinin ve Genç Türkiye'ye yönelik kamuoyundaki değişimin sorumlusu, anavatanın terakkisi için anayasal ve liberal bir çerçevede çalışmayan “Jön Türkler”dir. Bunlar beklentilerin aksine “vatanseverlikten sarhoş olarak milliyetçi bir yol” tutturmuşlardır. Panhelenizmden ve “*Megali Idea*”dan korkularından Helenlere husumetle yaklaşmaktadırlar. Fakat Giannios Türklerin de kendi gerçekleştirilemez “*Megali Idea*”larını yarattıklarını ekler. Giannios Türk milliyetçiliğinin “eski Türk” reaksiyonundan korunmak için kullanılan bir alet olduğu argümanlarına milliyetçiliğin araçtan ziyade bir amaç haline geldiği yanıtını verir. Ona göre silahsızlanma, boykot, Bosnalıların

20 “Τα Πολιτικά μας [Siyasetlerimiz]” sayı 4, 08.08.1910.

iskânı, Tatil-i Eşgal kanunu gibi politikalarla Türkiye'nin liberal ve ilerici olmasının imkânı yoktur. Jön Türkler tarafından izlenen milliyetçi siyasetin sonucunda kızgın Helen ve Bulgarlar "yabancılar"ın korumasını isteyeceklerdir ve Avrupa kapitalizmine (κεφαλαιοκρατισμός) ülkenin işçilerine müdahale etmek için istediği bahaneyi verecektir. Giannios'a göre doğru istikamet barışı sağlamak ve dahili sorunları çözmekten geçmektedir. Bunlar halkın anayasayı daha iyi anlaması ve korumasını sağlayacak eğitimin sağlanması, Türkiye halkına anayasal haklarının verilmesi ve halkın gelişmesini engelleyen her türlü köleleştirici uygulamayı kaldırmaktır. Giannios makalesini Jön Türkleri Avrupa'da esen sosyalist rüzgârlar hakkında uyararak sonlandırır, ona göre dünya artık başka insanları fethedip sömüren insanları tolere etmemektedir.²¹

Ülkedeki siyasal duruma dair bir başka makale grubun kurucu figürlerinden Stefanos Papadopoulos imzasını taşır. Papadopoulos makalesine Balkanlar'daki bugünkü durumun geçmişteki "ekonomik, ulusal ve etnik" çatışmalara dayandığını ifade ederek başlar. Fakat bu durumun devam etmesinin nedeni Balkan devletleri ve Avrupa kapitalizminin plutokrasisidir. Papadopoulos "Türkiye-Romanya antantı"na ilişkin haberler Alman basınında büyük bir coşku yaratmışken İngiliz ve Fransız basınında tersi durumun hâkim olduğunu tespit eder. Yunanistan ve Bulgaristan'ın zor bir durumda kaldığını ifade ederek "Bulgar vatanseverler" bir zamanlarki en iyi dostları Romanya'nın bu hareketinden dolayı umutsuz bir hal içerisinde oldukları ve onu olası başka ittifaklarla tehdit etmektedirler. Papadopoulos, Giannios gibi yeni Türkiye'ye yönelik sempatinin nasıl bu kadar çabuk azaldığını sorgular. Ona göre çağdaş siyasette devletlerin birbirlerine yönelik tavırları çıkarlara ve değişik hükümetleri ellerinde tutan kapitalistler arasındaki rekabete dayanmaktadır. Karl Hohenzollern'in tahtında oturduğu Romanya, Üçlü İttifak'a sıkıca bağlıdır ve Alman basını da bundan ötürü coşku içerisinde, zira bu sayede artık Türkiye'yi Alman monarşisinin yayılmacı siyasetlerine ulaşmak için kendi yanlarına çekebileceklerdir. Öte yandan Üçlü İtilaf ise Türkiye'nin bu davranışının çıkarlarına uymadığını düşünmekte ve onu cezalandırmak istemektedir. Yunanistan ve Bulgaristan ise Türkiye

21 agm.

Romanya'nın yardımıyla topraklarını kendilerine karşı kolayca savunabileceğinden ulusal emellerini hayata geçirmelerinin çok zor olacağını düşünmektedirler.²²

Papadopoulos'a göre bir süre sonra tüm bu gürültü dinecek ve çeşitli ülkelerin plutokratlarının başka ittifaklar, anlaşmalar ve entrikaları gerçekleşecektir. Fakat tüm bunlar plutokratların çıkarları kolayca değiştiğinden kısa süreli olacaktır. Papadopoulos'a göre plutokratların ittifak ve anlaşmaları Balkanlardaki durumu değiştirmeye muktedir değildir. Bunu başaracak olan yegâne güç işçiler ve sosyalistlerdir. Balkan işçilerinin birbirlerine düşmanlık beslemelerine sebep yoktur, zira fukaralıklarından başka paylaşacakları hiçbir şeyleri yoktur. Papadopoulos'a göre kapitalistlerinkine benzemeyen böylesi bir anlaşmanın başlangıcı Balkan sosyalizminin tümünün iştirak ettiği Belgrat Kongresi'nde atılmıştır ve Balkan işçilerinin sosyalizmin zaferi uğruna birliklerini sağlayacaklarından emindir.²³

Ergatis'e göre Jön Türk hükümetinin Makedonya halklarını silahsızlandırma siyaseti yetersizdir. Bunun yerine hükümet halkın iktisadi durumuna eğilmelidir, zira herkes bir işe sahip olsa kimse sorun çıkarmayacaktır. Gazete anayasal devletlerde, hükümetlerin vatandaşlarının iktisadi durumu ve ruhani yükselmesine eğildiğini ifade ederek şimdiye kadar meclisin bu istikamette hiçbir adım atmadığını, aksine devletin değişik milletlerine (εθνικότητες) zarar veren uygulamaları oyladığını vurgulayacaktır.²⁴

Ergatis meclisi despotizm ve azgelişmişliğin sonuçlarına karşı her derde deva bir çare olarak gören Osmanlı liberalizminin naifliğinin oldukça ötesindedir. Gazetenin sayfalarında meclis ve mebuslara yönelik şiddetli eleştiriler yer alır. Örneğin dokuzuncu sayıdaki "Meclis" başlıklı imzasız baş makalede okuyuculara kısa bir süre sonra meclisin açılıp mebusların tatilden dönerek konforlu sandalyelerine oturacakları iletilir. Gazete meclisi halk egemenliğinin sembolü ve ülkenin tüm toplumsal akım ve sınıflarının bir ifadesi saymaktadır. Fakat Türkiye'de halkın en

22 St. P., H Tourkoromaniki Synennoisi [Türk-Romen Antlaşması], sayı 7, 19.09.1910.

23 agm.

24 Ο αποπλισμός εξακολουθεί [Silahsızlandırma], sayı 8, 06.10.1910.

büyük kısmı, yani işçiler mecliste temsil edilmemektedir. Üstelik işçileri sömürenlerin temsilcileri, oyladıkları yasalar ve kararnamelerle işçi sınıfının onu sömürenlerin kölesi olarak savunmasız kalması için insani ve siyasi haklarını ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. İşçi sınıfının kapitalistlerin namussuz sömürüsünü daha fazla sineye çekmeyeceğini ve sendikalar oluşturacağını gördükleri için kabul ettikleri ilk yasa cemiyetlerle (σωματεία) ilgili olandı. Bu yasayla işçilerin örgütlenmesi önüne birçok engel konulduğunu belirten gazeteye göre işçiler yeni edindikleri hürriyetin bir kısmını böylece kaybetmişlerdir. Bu yönde ikinci bir adımsa grevlere ilişkin kanun tasarısıdır. Böylelikle “yoksul işçinin yegâne silahı olan grev” elinden alınmıştır. Bu yöndeki bir başka adımsa toplantı hakkı ve matbuat hürriyetinin kısıtlanmasıdır. Öte yandan makalede meclisin, halkın servetine mâlolan silahlanma siyasetini onaylaması da eleştirir. Bu siyasetin finanse edilmesi için Avrupa’dan borç alınması neticesinde Avrupa’nın ülkeye yönelik “kolonyal” siyaseti güçlenmiştir. Bu siyasetin sonuçları açıktır: İşçiler açken onların terini sömüren kapitalistler Avrupa’da kâşaneler inşa etmekte, milliyetçi eğilimler güçlenmektedir. Yerli endüstri ve doğal zenginliklerden yeterli derecede faydalanılmazken Avrupa’nın fabrika sahiplerini zengin etmeye ve onların “kapitalist kolonyal siyaseti”nin hedefi olmaya devam edileceği ifade edilir. Dolaşısıyla çıkarlarının farkında olan işçiler meclisin kapitalist siyasetini protesto etmeli ve çıkarlarına uygun yasaların oylanmasını talep etmelidirler. İşçiler sendikalarda birleşip lehlerine olan yasaların benimsenmesi için kendi temsilcilerini desteklediklerinde amaçlarına ulaşacaklardır.²⁵

Ergatis’in hükümet ve meclise yönelik hayal kırıklığı Hakkı Paşa hükümetinin programının açıklanmasıyla zirveye ulaşır. Gazetenin kapatılmasında bu yazının sertliği etkili olmuş olsa gerek. Meclis’te yeni hükümet programının açıklanmasından sonra Giannios, Jön Türkleri sosyalizmin düşmanları ilan ettiği sert bir yazı kaleme alır. Giannios’a göre anayasanın ilanından üç yıl sonra Türkiye hâlâ medenileşmemiş bir ülke ve ölüme mahkûm bir millet olarak kalmaya devam etmektedir. Sadrazam Hakkı Paşa’nın programında Türkiye’yi gerçek bir liberal ve anayasal istikamete sokup ülkenin geleceğine inanmaya devam etmelerini

25 H Βουλή [Meclis], sayı 9, 17.10.1910.

sağlayacak hiçbir girişimin izi bulunmamaktadır. Giannios’a göre “Türk parlamentosu”, bir komitenin (κομιτάτο) dünyayı Türkiye’nin sözde halkın temsilcilerince yönetildiği intibainı yaratıp aldatmak için bakanlar ve vekiller gönderdiği bir “parlamentar oyun” sahnesidir. Parlamentoda böylesi bir komedi sahnelenirken ülkenin geri kalanıysa “Hamid trajedisi” altında yaşamaktadır.²⁶

Giannios’a göre bu durumun müsebbipleri ülkeyi felakete sürükleyen, gerçek dışı hülyalar peşinde koşan dar görüşlülerdir. Bunlar bir Napolyon ordusu hayali kurmakta, Türkleri efendi (αφέντη) ve devlet memurları, diğer halkları da Müslümanların kölesi olarak görmekte, Türkiye’yi bir Büyük Güç olarak hayal etmektedirler. Giannios’a göre Hakkı Paşa tarafından ilan edilen politikalar bu hayallerin eseridir. Hakkı Paşa’nın memleketin güçlü bir orduyu muhafaza etmesi ve borçlanması gerektiği beyanatlarını da sert biçimde eleştirir. Giannios’a göre Jön Türkler pan-Türkist bir program (παντουρκιστικό πρόγραμμα) takip etmektedir. Hükümetse kapitalistlerle Türkiye’yi sessizce sömürüp kendilerini zengin etmek için sosyalizmi ve sendikalizmi bastırmaya çalışmaktadır. Hükümetin yeni savaş gemileri almak, saraylarını altınla kaplamak için “vatanseverliğe” ihtiyacı vardır. Temiz Müslümanların gerçekleri öğrenmesi hükümetin işine gelmediğinden sosyalizmden korkmakta, işçiler tenvir edilmesin diye gözlerini açacak yegâne vasıtaya, sendikalizme vurmaktadır. Giannios’a göre Hakkı Paşa’nın nutkunda açık olan, Yeni Türkiye’de hiçbir şeyin yeni olmadığı ve kendisinin de yeni hiçbir şey yapmayacağıdır.²⁷

Yunanistan: Venizelizmin Yükselişi

Tahmin edileceği üzere *Ergatis* Yunanistan’daki siyasal gelişmelere de yakın bir alâka gösterir ve birçok makalesini de 1910 yılında bu ülkede meydana gelen baş döndürücü gelişmelerin değerlendirilmesine ayırır. Bahsedilen dönemde, 15 Ağustos 1909’da Yunan siyasetini reforme etmek ve ulusal bir yenilenme gerçekleştirmek amacıyla bir darbe

26 N. Xenakes, “Η Κατάσταση της Τουρκίας ύστερα από 3 χρόνων Σύνταγμα [Anayasalı üç yıldan sonra Türkiye’nin durumu]”, sayı 12, 05.12.1910.

27 agm.

gerçekleştirmiş alt rütbeli genç subaylardan oluşan Askeri Lig'in liderleri Girit'in önemli siyasetçisi Eleftherios Venizelos'u Atina'ya davet etmişlerdi. Aynı yıl gerçekleştirilen Ağustos seçimlerinde büyük başarı elde eden Venizelos, 6 Ekim'de ülkenin başbakanı olur. Bu seçimlerde, ulusal yenilenme arzusu taşıyan ve eski siyasal sistemden umudunu kesmiş ve aralarında birçok radikal ve sosyalist bulunan bir kuşak öne çıkar. Bunlar için Venizelos ülkenin kadim sorunlarına yeni çözümler bulacak cesur liderdi, umutlarının adeta cisimleşmesiydi. Venizelos Girit'teki siyasal eylemleri sayesinde uzlaşmaz bir devrimci ve hatta ulusal bir kahraman hüviyeti edinmişti. Venizelos'un ilk başkanlığı, yeni seçimler ilan etmek için parlamentodan güvenoyu istemesiyle uzun sürmeyecek, seçim sürecindeyse vekiller üzerinde daha büyük bir kontrol kurmasını sağlayacak Liberal Parti'yi kuracaktır. Sonuçta seçimlerde büyük bir başarı elde ederek parlamentoda büyük bir çoğunluk elde edecek ve yeni hükümet 11 Ocak 1911'de görevine başlayacaktır.²⁸ Bu esnada Hakkı Paşa riyasetindeki Osmanlı hükümeti Girit'in statüsünü değiştirecek her girişimi savaş nedeni sayacağını duyurmuştu. Yine de bu dönemde Venizelos barışçıl bir çizgi izleyecektir. Smith'e göre bu dönemde Venizelos, kısa süreliğine de olsa Müslüman ve Hristiyan unsurların çöküşlü ve anayasal bir Osmanlı İmparatorluğu içerisinde bir arada yaşamaları fikrinin cazibesine kapılmış olsa da, kısa süre içerisinde *Megali Idea* parametreleri çerçevesinde milliyetçi bir dış politika geliştirmeye soyunur. Fakat Yunanistan mali ve askeri açılardan güç kazanıp bir savaşı yürütebilecek kapasiteye ulaşınca dek dikkatli biçimde davranmaya ve savaştan kaçınmaya çalışır. Bundan ötürü *enosis*'in gerçekleştirilmesi ve Girit vekillerinin Yunan parlamentosunda oturmalarına ilişkin talepleri reddeder.²⁹

28 Bkz. Helen Gardikas-Katsiadakis, "Venizelos' Advent in Greek Politics, 1909-1912" *Eleftherios Venizelos: The Trials of Statesmanship*, ed. Paschalis M. Kitromilides (Edinburgh University Press 2006) 87-114 ve Thanos Veremis and Helen Gardikas-Katsiadakis, "Protagonist in Politics, 1912-20" *age*, s. 115-133.

29 Michael Llewellyn Smith, "Venizelos' Diplomacy, 1910-23: From Balkan Alliance to Greek-Turkish Settlement", in *Eleftherios Venizelos: The Trials of Statesmanship*, ed. Paschalis M. Kitromilides (Edinburgh University Press, 2006), s. 134-192.

Yukarıda vurgulandığı üzere *Ergatis* baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı bir ortamda Yunanistan'daki siyasal durumla yakından ilgilenilecek ve bilhassa Venizelos'un siyasal çizgisini anlamlandırmaya çalışılacaktır. Örneğin ülkedeki parlamento (εθνοσυνέλευση) seçimlerini ele aldığı makalesinde Giannios bu sonuçlarla Yunanistan'ın kendisini boğazlayan şahsiyet fırkalarını (προσωπικά κόμματα) geride bırakmaya başladığını vurgulayacaktır. Giannios'a göre parlamento, Venizelos'un şahsiyet partilerini ezmek ve ülkenin kaderini ellerine alacak gençlerin yükselişini sağlamak için kullandığı bir araçtır. Ona göre bu strateji başarıya ulaşmış ve "sahte" olarak tanımlandığı 1909'daki devrim, Venizelos'a Yunanistan'ı değiştirme şansı vermiştir.³⁰

Fakat Giannios'a göre Venizelos'un reformist yönelişini sürdürmesi için 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nın tekrarını engelleyecek ve ülkenin tekrar eski politikacıların kollarına düşmesine mani olacak kalıcı bir barışa ihtiyacı vardır. Giannios, Yunanistan'ın sosyal devrimini, Türkiye'nin milliyetçi evrimini yaşadığı ve Girit meselesinin henüz çözülmemiş olduğu bir bağlamda gerçekleştirmeye başlamasına hayıflanır. Venizelos'un savaştan kaçınıp kaçınamayacağını sorgulayarak parlamentonun yeni üyelerinin çoğunluğunun, istisnai figürler dışında, Yunanistan'ı maceracı bir politikaya sürükleyecek "milliyetçi şevkle" dolu olduğunu vurgular. En nihayetinde Giannios, Girit meselesinde barışçı bir çözüme ulaşacak ve adayı Yunanistan'a doğru "itmenin" kendi çıkarlarına olduğuna Türkleri ikna edebilecek olan Venizelos'un diplomatik yeteneklerine güvenmektedir. "Eğer" diye sorar Giannios, "Venizelos tasavvur ettiğimiz demokrat ise" tereddüt etmesine hiç gerek yoktur. Yapması gereken, parlamentoyu "kurucu" bir meclise dönüştürmek ve her Yunanistanlının (Ελλάδιτη) omuzlarında büyük bir yük olan hanedanı ilga etmektir. Ona göre monarşistlerin (βασιλικόφρονες) reaksiyonundan korkmaya hacet yoktur, zira en nihayetinde demokratların zaferi kesindir. Tarihin hayli determinist bir yorumuna başvurarak bunun böyle olduğunu, zira her zaman en liberalin zafer kazanmasının bir doğa kanunu olduğunu belirtir. Giannios'a göre Venizelos edindiği şöhreti, yargıda, eğitimde

30 Η Ελλάδα [Yunanistan], sayı 5, 22.08.1910.

reformlar yapıp skolastisizme darbe vurduğunda ve Yunanistan'ın kapılarını yeni fikirlere açtığına haklılaştırmış olacaktır.³¹

Venizelos'a yönelik bu övgülere rağmen *Ergatis* onu bir "kişi partisi" oluşturmaya ve bir diktatöre dönüşmeye teşvik edebilecek Yunanistan'daki eğilimleri eleştirmekte tereddüt etmez. Gazete bir kişiye yönelik kör güvenin bir halkı onurlandırmadığını vurgulayarak Venizelos'un halkın bu güvenini kötüye kullanmayacağına inandığını belirtir. *Ergatis* Atina'ya son ziyaretinde Giannios'un Venizelos ile konuşma şansı bulduğunu okurlarına duyurarak onu kendi dar çıkarı için değil, ortak iyi için çalışacak dürüst biri olarak tasvir ettiğini belirtir. Gazete Venizelos'un bazı demokratik reformlar ve çok sayıda kamusal hizmetle halkın sevgisini kazanabileceğini ifade eder. Fakat tüm bunların gerçekleşebilmesi için bir barış politikası zaruridir. Gazete Venizelos'tan siyasi fikirlerini açıkça ifade etmesini talep ederek özellikle krala yönelik pohpohlayıcı tavrından vazgeçmesi ve halka gerçek bir demokrat olduğunu göstermesi gerektiğini ifade eder. Öyle gözüküyor ki bu dönemde Venizelos'un krala ve yıpranmış monarşiye ilişkin muğlak tutumu siyasal yönelimi hakkında kuşuklar yaratmıştır. Siyasal gelişmeye ilişkin açık bir aşamacı kavrayışla gazete, Venizelos'un demokrasinin ötesindeki talepleri kendilerine, yani sosyalistlere bırakabileceğini belirtir.³²

***Ergatis* ve Uluslararası Sosyalist Hareket**

Gazete yayımlandığı dönemde Kopenhag'da gerçekleşen II. Enternasyonal Kongresi'ne yoğun ilgi gösterir. Türkiye Sosyalist Merkezi kongrede Almanya'da yaşayan, demotikçi sosyalistlerden tanınmış filolog Konstantinos Hatzopoulos ve Bulgaristan Sosyalist Merkezi üyesi G. Kirkof tarafından temsil edilir. *Ergatis* Bulgar sosyalizmi enternasyonal büronun güvenine mazhar olduğu için Türkiye Sosyalist Merkezi'nin Bulgar sosyalistleri tarafından temsil edilmesi kararına vardığını belirtir.³³ Elbette Türkiyeli sosyalistler açısından kongredeki Türkiye'ye ilişkin tar-

31 *agm.*

32 Πανβενιζελισμός [Panvenizelizm], sayı 12, 05.12.1910.

33 Το Κέντρο μας και το Συνέδριο της Κοπεγχάγης [Kopenhag Kongresi ve Merkezimiz], sayı 6, 05.09.1910.

tışmalar hayatı önemdeydi. *Ergatis* kongredeki tartışmaların “Selânik’in bir işçi örgütü” (Selânik İşçi Federasyonu) tarafından sunulan bir rapor nedeniyle gerçekleştiğini belirterek bu raporun Jön Türk siyasetini, parlamentoda işçiler aleyhine oylanan grev ve sendikalarla ilgili yasaları ve Avrupa kapitalizminin yayılmacı siyasetini betimlediğini aktarır. Gazeteye göre nihayetinde kongre, Avrupa kapitalizminin yayılmacılığına direnecek olan yegâne gücün Balkan halklarının demokratik ilkelere dayalı birliği olduğunu ve Genç Türkiye’nin terakkiye ancak liberalleştiğinde kavuşabileceğini deklare ederek ülkede oluşan sosyalist hareketi selamlamıştır.³⁴

Kongreye ilişkin makalesinde Giannios ilk defa otuz ulusun temsil edileceğini aktararak artık dünyada sosyalizmin fikirlerinin ulaşmadığı bir köşe kalmadığını vurgular. Giannios’a göre sosyalizm insanlığı ayıran dinler ve milliyetlerin ötesine taşan bir idealdir ve tüm insanlığı insan-cıl bir amaçta birleştirmektedir. Ona göre sosyalist kongreler, kapitalizmin (κεφαλαιοκρατία) ezildiği ve insanların dünyayı dürüstçe yönettiği istikbalin “Büyük Dünya Kongresi”nin adeta bir minyatürüdür. İşçiler toplumun çoğunluğunu oluşturduğundan ve sosyalizm de onlara nihai zaferlerinin bir “doğa yasası” (νόμος φυσικός) olduğunu vâzeden bir “bilim” (επιστήμη) olduğundan sosyalizmin nihai zaferi kaçınılmazdır.³⁵

Kongreye ilişkin bu iyimserliğine rağmen Giannios asıl meselenin, yani silahlanmanın sınırlandırılması konusunda “Alman sosyalist kardeşlerin” tereddüdü nedeniyle bir ilerleme kaydedilemediğini belirtir. Giannios’a göre bunun nedeni Alman sosyalistlerinin Kayzer ve gerici partiler tarafından ihanetle suçlanacakları endişesinden kaynaklanmaktadır. Fakat yine de iyimserliğini muhafaza etmekte ve ileride bu konuda gelişme sağlanacağına inanmaktadır. Giannios dünyanın her köşesindeki milyonlar gibi Balkan halklarının da barışı başarmak ve “medeni milletlere” katılmak için Kongreye ve sosyalizme baktıklarını vurgular. Coşkusu sınırlayan tek unsur “Hellenizmin” kongrede, daha doğrusu “insanlığın medeniyet mücadelesi”nde temsil edilmemesidir. Dolayısıyla

34 Η Τουρκία και το Συνέδριο [Türkiye ve Kongre], sayı 7, 19.09.1910. Anılan Raporun tamamı için bkz. George Haupt & Paul Dumont, *age*, s. 77-89.

35 Giannios, Το Συνέδριο [Kongre], sayı 6, 05.09.1910.